

KRACHTIG TEGEN ARMOEDE

Krachtig tegen armoede

Ontwikkelagenda voor het aanpakken van armoede in Noordoostpolder

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	De ontwikkelagenda.....	3
1.3	Totstandkoming ontwikkelagenda.....	4
1.4	Leeswijzer.....	5
2	Armoede in Noordoostpolder.....	6
2.1	Waardoor komen mensen uit Noordoostpolder in armoede terecht?.....	6
2.2	Hoe wordt het leven in armoede in Noordoostpolder ervaren?.....	7
2.3	Hoe zien mensen die in Noordoostpolder in armoede leven hun toekomst?.....	7
2.4	Hoe wordt de hulpverlening op het gebied van armoede in Noordoostpolder ervaren?.....	7
3	De ontwikkelagenda.....	9
3.1	Inleiding.....	9
3.2	Thema 1: Preventie.....	9
3.2	Thema 2: Meedoen aan de samenleving.....	10
3.3	Thema 3: Kinderen in armoede.....	11
3.4	Aansluiten op het gedrag van mensen in armoede.....	13
3.5	Thema 5: Het bereiken van mensen in armoede.....	14
3.6	Thema 6: Overzicht creëren van wat het bestaande aanbod.....	15
3.7	Thema 7: Werkwijze (gemeentelijke) regelingen herzien.....	16
4	Vervolgproces.....	17
4.1	Brede werkconferentie.....	17
4.2	Krachtig tegen armoede, een doorlopend proces.....	17

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Armoede, en de gevolgen die daarmee samenhangen, is een belangrijk thema dat veel aandacht krijgt in Nederland. Ook in Noordoostpolder staat dit thema hoog op de agenda. Uit de meest recente armoedemonitor blijkt dat het aantal huishoudens in Noordoostpolder dat in armoede¹ leeft is gestegen van 1.100 huishoudens (6,1% van het totaal aantal inwoners) in 2008 tot 1.600 huishoudens (8,6% van het totaal aantal inwoners) in 2014. Hiermee zitten we als Noordoostpolder net boven het landelijk gemiddelde. Landelijk leefden er in Nederland in 2008 namelijk 5,6% van de inwoners in armoede. In 2014 ging het om 7,6% van het aantal inwoners.

In Noordoostpolder zetten veel mensen en organisaties zich in om mensen die in armoede leven te helpen. Dit gebeurt op verschillende manieren. Zo helpen organisaties deze mensen bijvoorbeeld bij het op orde brengen van de financiën of door het uitdelen van voedselpakketten. Daarnaast zijn er ook veel verenigingen, stichtingen, ondernemers en andere inwoners die zich op verschillende manieren inzetten voor mensen die in armoede leven. Tenslotte zet ook de gemeente zich in om mensen die in armoede leven te helpen. Dit doet de gemeente met het minimabeleid, waar verschillende regelingen onder vallen waar mensen in armoede gebruik van kunnen maken, zoals de bijzondere bijstand en de meedoen regelingen.

1.2 De ontwikkelagenda

Zoals uit de armoedemonitor blijkt is het aantal mensen dat in armoede leeft de afgelopen jaren toegenomen. Dit is aanleiding om de huidige aanpak op het gebied van armoede tegen het licht te houden en te kijken waar het beter en meer passen kan. Aangezien ook de einddatum van het gemeentelijk beleidsplan minimabeleid in zicht is, heeft de gemeente het initiatief genomen voor deze heroriëntatie. De gemeente beseft zich dat zij slechts één van de vele partijen binnen Noordoostpolder is die zich inzet voor mensen die in armoede leven. Daarom heeft de gemeente ervoor gekozen geen beleidsplan te schrijven vanachter het bureau dat zich alleen maar richt op de gemeentelijke taken. In plaats daarvan heeft de gemeente het initiatief genomen om samen met andere partijen en inwoners, en met de mensen die in armoede leven zelf, een ontwikkelagenda op te stellen. In deze ontwikkelagenda beschrijven we *wat* we als Noordoostpolder met elkaar willen doen om armoede en de problematiek daaromheen aan te pakken. Dit doen

¹ Een huishouden dat rond moet komen van maximaal 105% van het sociaal minimum wordt hierbij gezien als een gezin dat in armoede leeft

we aan de hand van zeven thema's die uit zijn gewerkt in een aantal speerpunten. In hoofdstuk 3 worden deze thema's en speerpunten verder toegelicht. De ontwikkelagenda geeft nog geen antwoord op de vraag *hoe* we met deze speerpunten aan de slag gaan. Dit wordt nader uitgewerkt in het vervolgtraject dat wordt beschreven in hoofdstuk 4. Ook deze nadere uitwerking maken we weer samen met betrokken organisaties, inwoners en ervaringsdeskundigen. Immers, samen zijn we krachtig tegen armoede!

Tenslotte is het belangrijk te vermelden dat de ontwikkelagenda niet in beton is gegoten en een levend document is. De agenda wordt regelmatig geactualiseerd aan de hand van lopende ontwikkelingen. Zo kunnen er onderwerpen van de agenda verdwijnen, omdat de bijbehorende acties zijn afgerond. Ook worden nieuwe onderwerpen toegevoegd aan de agenda, doordat er nieuwe ontwikkelingen op ons afkomen waar we op in willen spelen.

1.3 Totstandkoming ontwikkelagenda

Deze ontwikkelagenda is niet vanachter het bureau bedacht en geschreven, maar is samen met betrokken organisaties, inwoners en ervaringsdeskundigen ontwikkeld. Dit vanuit de overtuiging dat de aanpak van armoede het meest effectief is wanneer de betrokken op dit gebied met elkaar samenwerken. De input voor deze ontwikkelagenda is op twee manieren verzameld:

1. Op 27 juni 2017 was er een bijeenkomst waarbij 32 professionals, betrokken inwoners en ervaringsdeskundigen op het gebied van armoede met elkaar bespraken wat er moet gebeuren om de aanpak van armoede in Noordoostpolder krachtiger te maken. Er werd o.a. gesproken over knelpunten die worden ervaren en kansen voor de toekomst, maar ook over de dingen die juist al heel goed gaan. Daarbij is er ingezoomd op een aantal thema's die verderop in deze ontwikkelagenda terugkomen. Het verslag van deze bijeenkomst is opgenomen als bijlage.
2. In juli en augustus 2017 zijn 12 interviews gehouden met inwoners die in armoede leven². De interviews gingen over de vraag hoe deze mensen het leven in armoede beleven en wat hun ervaringen zijn met betrekking tot de beschikbare hulp en ondersteuning. Het verslag met de uitkomsten van deze interviews is opgenomen in bijlage.

² Er is hierbij geprobeerd een zo divers mogelijke groep te interviewen, zodat de uitkomsten van de interviews een betrouwbaar beeld geven.

1.4 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk leest u in hoofdstuk twee hoe het op dit moment gaat met armoede in Noordoostpolder aan de hand van ervaringen van ervaringsdeskundigen, professionals en andere betrokken inwoners. In hoofdstuk drie vindt u de ontwikkelagenda met haar thema's en speerpunten. Ten slotte leest u in hoofdstuk vier wat de vervolgstappen zijn nu de ontwikkelagenda is opgesteld.

2 Armoede in Noordoostpolder

De armoedemonitor en de cijfermatige evaluatie van het huidige beleid die eerder dit jaar zijn opgeleverd gaven ons meer inzicht in de situatie in Noordoostpolder als het gaat om armoede. Echter, het ging vooral om informatie in aantallen en bedragen. Het verhaal achter die aantallen en bedragen werd gemist. Door de bijeenkomst op 27 juni en de interviews met ervaringsdeskundigen hebben we meer inzicht gekregen in het verhaal achter de cijfers.

Voor het grootste deel is deze informatie verwerkt in de ontwikkelagenda, die volgt in hoofdstuk 3. Dit hoofdstuk geeft wat kort maar krachtige algemene informatie over de situatie in Noordoostpolder en geeft antwoorden op de volgende vragen:

- Waardoor komen inwoners van Noordoostpolder in armoede terecht?
- Hoe wordt het leven in armoede in Noordoostpolder ervaren?
- Hoe zien mensen die in Noordoostpolder in armoede leven hun toekomst?
- Hoe wordt de hulpverlening op het gebied van armoede in Noordoostpolder ervaren?

Meer informatie over de situatie in Noordoostpolder is te lezen in de verslagen van de bijeenkomst op 27 juni en de interviews, die opgenomen zijn als bijlagen.

2.1 Waardoor komen mensen uit Noordoostpolder in armoede terecht?

Wat opvalt bij de verschillende gesprekken is dat het grootste deel van de mensen die zijn geïnterviewd in armoede terecht komt doordat ze te maken krijgen met een overgangssituatie waarbij er een tijd overbrugd moet worden waarin er (tijdelijk) geen of minder inkomen is. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een scheiding, het verliezen van je baan of de overgang van werk naar pensioen. Niet iedereen kan goed op deze terugval in inkomen reageren, terwijl de vaste lasten wel doorlopen. Hierdoor ontstaan er schulden die vervolgens steeds verder oplopen.

Een veelvoorkomende aanleiding voor armoede in Noordoostpolder lijkt een scheiding, of het op een andere manier wegvallen van een van de partners, te zijn. Deze situatie brengt, naast financiële problemen, vaak ook stress, verdriet, extra zorg voor de kinderen en lichamelijke klachten met zich mee. Dit heeft vaak een versterkend effect op de financiële problemen.

2.2 Hoe wordt het leven in armoede in Noordoostpolder ervaren?

Uit de interviews blijkt dat mensen die in armoede leven dit lang niet alleen als een financieel probleem ervaren. Natuurlijk ervaren zij wel financiële knelpunten, waarbij de geïnterviewden aangeven het vooral lastig te vinden dat zij hun niet in de basisbehoeften van hun kinderen kunnen voorzien (bijvoorbeeld gezond eten) en ze niet kunnen geven wat andere kinderen wel krijgen, zoals een dagje uit of nieuwe en moderne kleding.

Echter, naast deze financiële knelpunten ervaren de mensen die zijn geïnterviewd armoede vooral als een sociaal en gezondheidsprobleem. Veel van deze mensen geven aan zich eenzaam en/of geïsoleerd te voelen. Ze zien dat hun sociale netwerk steeds kleiner wordt en dat familie het bijvoorbeeld laat afweten. Daarnaast geven veel van de geïnterviewde personen aan lichamelijke en mentale klachten te ervaren als gevolg van het leven in armoede. Dit beeld wordt bevestigd door de aanwezige professionals bij de bijeenkomst op 27 juni.

2.3 Hoe zien mensen die in Noordoostpolder in armoede leven hun toekomst?

Wat opvalt is dat ongeveer de helft van de geïnterviewde mensen niet of nauwelijks naar de toekomst kijkt. Zij leven met de dag en kijken vooral naar de korte termijn. De andere helft van de geïnterviewden kijkt gematigd positief naar de toekomst. Zij zitten vaak in een schuldsaneringstraject en kijken uit naar het eind van dit traject en een situatie waarin zij weer zelfstandig verder kunnen.

Daarnaast is de geïnterviewde personen gevraagd naar hun dromen. Wat daarin opvalt is dat de dromen die mensen hebben vaak relatief klein en pragmatisch zijn. Een groot deel van de dromen zijn dromen voor de kinderen. Denk daarbij aan ontwikkelingsmogelijkheden voor de kinderen en eens een dagje uit met de kinderen. Ook dromen veel van de geïnterviewden van een baan of scholingsmogelijkheden, zodat ze hun eigen leven weer op de rit kunnen krijgen. Tenslotte is er ook hierbij een groep mensen die aangeeft niet te dromen.

2.4 Hoe wordt de hulpverlening op het gebied van armoede in Noordoostpolder ervaren?

Zowel professionals, inwoners als ervaringsdeskundigen zijn gevraagd naar hun ervaringen met de hulpverlening in Noordoostpolder op het gebied van armoede. De knelpunten met de hulpverlening worden niet beschreven in deze paragraaf, deze worden namelijk uitgebreid uitwerkt in de ontwikkelagenda in het volgende hoofdstuk.

Naast de knelpunten zijn er ook veel dingen die heel goed gaan in Noordoostpolder als het gaat om de hulpverlening op het gebied van armoede. Zo zijn er verschillende samenwerkingen tussen organisaties die hun vruchten afwerpen. Denk aan de samenwerking tussen Mercatus, ZONL, gemeente en GKB waarbij huurders met één maand huurachterstand worden gesignaleerd en direct wordt gekeken of er meer aan de hand is. Ook andere samenwerkingen tussen verschillende organisaties worden over het algemeen als positief ervaren.

Daarnaast komen er steeds meer initiatieven van de grond waarin ook vrijwilligers zich inzetten voor mensen in armoede. Er gebeurt veel in Noordoostpolder en veel van de geïnterviewde mensen in armoede geven aan goede ervaringen te hebben met de hulpverlening die zij ontvangen!

Natuurlijk zijn er ook veel kansen om de aanpak van armoede in Noordoostpolder krachtiger te maken. Deze kansen zijn verder uitgewerkt in de ontwikkelagenda in het volgende hoofdstuk.

3 De ontwikkelagenda

3.1 Inleiding

Deze ontwikkelagenda bestaat uit zeven thema's die naar voren kwamen in de gesprekken met ervaringsdeskundigen, professionals en inwoners. Ieder thema is uitgewerkt in een of meerder speerpunten. De komende paragrafen beschrijven per thema waarom we dit thema belangrijk vinden en aan welke speerpunten we de komende periode willen.

3.2 Thema 1: Preventie

Waarom is dit belangrijk?

Het motto 'voorkomen is beter dan genezen' geldt ook voor armoede. Wanneer mensen hulp zoeken omdat ze zelf niet meer uit hun financiële problemen kunnen komen is het vaak eigenlijk al te laat. Het is beter om te voorkomen dat de financiële problemen zo groot worden dat er hulp nodig is. Nog beter is het natuurlijk om te voorkomen dat er überhaupt financiële problemen ontstaan. Onder de betrokken professionals, inwoners en ervaringsdeskundigen bestaat het gevoel dat we hier in Noordoostpolder meer op in kunnen zetten dan we nu doen.

Wat gaan we doen?

1. Het versterken van vroegsignalering

Het vroeg signaleren van beginnende financiële problemen of van situaties die vaak aanleiding vormen om in armoede terecht te komen (bijvoorbeeld een echtscheiding) kan voorkomen dat problemen ontstaan of erger worden. Eigenlijk kan iedereen deze signalen oppikken, bijvoorbeeld als buurman, familielid of voetbaltrainer, maar natuurlijk ook in je professionele rol als bijvoorbeeld huisarts of leerkracht. Maar zijn we ons bewust van deze functie en weten we op welke signalen we moeten letten? En als we de signalen herkennen, weten we dan waar we ermee terecht kunnen? Uit de gesprekken blijkt dat het gevoel leeft dat hier onvoldoende bekendheid is. Daarom willen we hier meer aandacht besteden, zodat we problemen zoveel mogelijk kunnen voorkomen of in een vroeg stadium aan kunnen pakken.

2. Voorlichting geven

Uit de verschillende gesprekken blijkt dat er, onder andere onder jongeren en statushouders, nog veel onwetendheid bestaat over hoe je op een verantwoorde manier omgaat met geld. Door deze onwetendheid hebben deze mensen een grotere kans op financiële problemen. Daarom willen we ons inzetten om deze onwetendheid te verkleinen, door meer gerichte voorlichting te geven op dit thema. Hierbij willen we o.a. scholen betrekken, zodat kinderen van jongs af aan leren hoe ze met geld om moeten gaan. Ook kunnen werkgevers hier een rol in spelen door bijvoorbeeld bij ontslag het

gesprek aan te gaan met werknemers over hun financiële situatie. Tenslotte kan er ook gedacht worden aan voorlichting aan mensen die zich in eerder genoemde overgangssituaties (bijvoorbeeld een echtscheiding of het verlies van werk) bevinden, die vaak aanleiding vormen voor financiële problemen.

3.2 Thema 2: Meedoen aan de samenleving

Waarom is dit belangrijk?

Uit de verschillende gesprekken blijkt dat armoede niet alleen een financieel, maar ook een sociaal probleem is. Mensen die in armoede leven worden snel buitengesloten omdat ze onvoldoende geld hebben om mee te doen aan activiteiten of bijvoorbeeld lid te worden van een sport- of muziekvereniging. Daarnaast sluiten mensen in armoede zichzelf ook snel buiten, omdat ze zich schamen voor hun situatie en dit zoveel mogelijk willen verbergen.

Dit blijkt ook uit de interviews met ervaringsdeskundigen. Verschillende personen geven aan dat ze zich eenzaam of geïsoleerd voelen en sociale contacten kwijt zijn geraakt door hun situatie. De betrokken professionals bevestigen dit beeld. De eenzaamheid en het isolement zorgen voor stress en frustratie en dragen bij aan het ontstaan van lichamelijke klachten. Bijna alle geïnterviewde personen geven namelijk aan dat ze lichamelijke en mentale klachten ervaren als gevolg van hun financiële problemen. Door het meedoen aan de samenleving door mensen in armoede te stimuleren kunnen deze bijkomende problemen en klachten wellicht worden verminderd.

Wat gaan we doen?

1. Alternatieve invulling voor de meedoenregeling

De meedoen-regeling van de gemeente helpt mensen die in armoede leven om toch mee te kunnen doen aan de samenleving. Kinderen en ouderen ontvangen door deze regeling een geldbedrag dat ze bijvoorbeeld kunnen besteden bij een sportclub of muziekvereniging.

Echter, uit de verhalen van professionals, inwoners en ervaringsdeskundigen blijkt dat deze meedoenregeling als ingewikkeld en niet toereikend wordt ervaren. Het aanvragen van de meedoenregeling blijkt (te) ingewikkeld en het invullen van de bijbehorende formulieren wordt als lastig ervaren. Daarnaast moet er informatie over de financiële situatie op tafel worden gelegd tijdens de aanvraagprocedure. Hier zien mensen vaak tegen op, omdat armoede vaak gepaard gaat met schaamte.

Daarnaast blijkt het bedrag dat mensen ontvangen vaak ontoereikend. Kinderen ontvangen bijvoorbeeld een bijdrage van maximaal € 150 per jaar. Dit is vaak onvoldoende om bijvoorbeeld een heel jaar contributie voor een sport- of muziekvereniging of zwembles te kunnen betalen. Daardoor moeten ouders zelf een eigen bijdrage betalen om ervoor te zorgen dat hun kind het

jaar af kan maken bij de vereniging of een zwemdiploma kan halen. Veel ouders hebben dat geld niet. Een aantal ouders geeft in de interviews aan dat ze er daarom voor hebben gekozen om geen gebruik te maken van de meedoenregeling.

Er zijn in de interviews en in de bijeenkomst op 27 juni verschillende ideeën voor een alternatieve invulling van de meedoenregeling aangedragen. Zo werd er geopperd om de regeling niet als een bedrag, maar als een pakket (bijv. voor zwemdiploma A of een jaar sporten) vorm te geven. Ook ontstond het idee om een pasjes- en/of rittenkaartsysteem te ontwikkelen waardoor de regeling breder ingezet kan worden dan (voornamelijk) sport- en muziekverenigingen.

Door deze knelpunten wordt het doel van de meedoenregeling, namelijk mensen in armoede meer mee laten doen aan de samenleving, onvoldoende behaald. Daarom willen we de regeling tegen het licht houden en onderzoeken welke alternatieve invulling we aan de regeling kunnen geven zodat de knelpunten omzeild worden en de regeling mensen wel stimuleert om mee te doen aan de samenleving.

2. Meer specifieke aandacht voor ouderen

Als het gaat om armoede is er veel aandacht voor kinderen die opgroeien in armoede (zie ook het thema verderop in deze ontwikkelagenda). Echter, volgens professionals, inwoners en ervaringsdeskundigen is er nog een groep die extra aandacht verdient, namelijk ouderen die in armoede leven. Eenzaamheid onder ouderen is een thema dat landelijk aandacht krijgt, maar de eenzaamheid onder deze groep ouderen lijkt nog groter te zijn. Ouderen die in armoede leven hebben bijvoorbeeld vaak onvoldoende geld om gebruik te kunnen maken van het openbaar vervoer, waarvoor ze afhankelijk zijn van anderen en minder buiten de deur komen.

De komende periode gebruiken we om nader te inventariseren waar knelpunten en behoeften liggen bij deze doelgroep. Op basis daarvan worden concrete oplossingsrichtingen bedacht en verder uitgewerkt.

3.3 Thema 3: Kinderen in armoede

Waarom is dit belangrijk?

Armoede gaat vaak over van generatie op generatie. Kinderen die in armoede opgroeien lopen daardoor grote kans later zelf ook in armoede te leven. De professionals, inwoners en ervaringsdeskundigen zien dit in de praktijk gebeuren. Zo zien zij dat het taboe en de isolatie al op jonge leeftijd begint. Kinderen die in armoede leven zijn bijvoorbeeld vaker afwezig bij kinderefeestjes, schoolreisjes en andere uitjes die geld kosten. Ook de stress die ouders ervaren vanwege hun financiële problemen slaat vaak over op de

kinderen. Om het armoedeprobleem aan te pakken is het van belang dat we de cirkel doorbreken en ervoor zorgen dat de kinderen in armoede niet automatisch ook de volwassenen in armoede worden.

Wat gaan we doen?

Dit thema kent veel raakvlakken met de andere thema's in deze ontwikkelagenda. Zo is hierboven beschreven dat we vanuit het thema preventie aan de slag gaan met voorlichting over het omgaan met geld voor kinderen en jongeren en kijken we vanuit het thema meedoen aan de samenleving hoe we de meedoenregeling voor kinderen toegankelijker en beter passend kunnen inrichten. Speerpunten hieronder overlappen daardoor soms met de andere thema's. De overlappende thema's worden in het vervolgproces in afstemming met elkaar opgepakt.

1. In gesprek met kinderen

Met Krachtig tegen Armoede willen we samen *met* mensen in armoede en betrokkenen in de samenleving de armoede aanpakken, in plaats van vooral *over* ze te praten. Dit geldt ook voor de kinderen die in armoede leven. Ondanks dat 10 van de 12 interviews zijn gehouden met gezinnen met kinderen, is er in de praktijk vaak met de volwassenen gesproken. Vanwege de schoolvakanties is het de afgelopen periode niet gelukt om ook met (groepen) kinderen in gesprek te gaan. Daarom willen we dit in het najaar alsnog doen, om daarmee ook bij kinderen zelf te achterhalen hoe zij hun situatie beleven en wat volgens hen helpt om armoede aan te pakken.

2. Oplossingen voor knelpunten bij life events op het gebied van school en zwemles

Uit de bijeenkomst en de interviews blijkt dat bijna alle ouders op een bepaald moment tegen dezelfde problemen aanlopen. Dit gebeurt wanneer ze te maken krijgen met bepaalde 'live events'; belangrijke gebeurtenissen in het leven die iedereen meemaakt. Denk bijvoorbeeld aan een kind dat voor het eerst naar (de middelbare) school gaat of zwemles nodig heeft.

Als het gaat om (de middelbare) school lopen ouders tegen het probleem aan dat hen vaak gevraagd wordt een laptop aan te schaffen, waar vaak geen geld voor is. Officieel moeten scholen deze gratis verstrekken, maar ouders zijn hier niet altijd van op de hoogte en in de praktijk wordt dit volgens de betrokkenen ook niet altijd actief aangeboden door scholen. Ook is er vaak een fiets nodig om naar school te gaan. Echter, ook hier is vaak geen geld voor. Wanneer ouders toch schoolspullen (denk aan boeken of een laptop) in bruikleen krijgen durven ze de spullen bijna niet te gebruiken uit angst dat ze het kapot maken en het uiteindelijk alsnog moeten betalen.

Wat betreft zwemles kunnen ouders gebruik maken van de meedoenregeling. Echter het bedrag dat ouders via deze regeling vergoed krijgen is

onvoldoende om zwemdiploma A te halen. Van ouders wordt verwacht dat zij hiervoor een eigen bijdrage betalen. Hier is echter niet altijd geld voor, waardoor sommige kinderen geen zwemles krijgen.

Beide situaties kunnen onwenselijke gevolgen met zich meebrengen. Zo lopen kinderen die niet leren zwemmen een groter gevaar om te verdrinken wanneer ze bijvoorbeeld met vriendjes of vriendinnetjes in het water spelen en/of per ongeluk in het water vallen. Wat betreft school dreigt o.a. het gevaar op leerachterstanden.

Aangezien elke ouder die in armoede leeft deze momenten tegenkomt en vaak tegen dezelfde knelpunten aanloopt, onderzoeken we op welke manier we ouders op deze momenten het best kunnen ondersteunen, zodat ze deze momenten soepeler doorkomen en kinderen zo min mogelijk achterstand oplopen.

3. Focus op gezonde voeding

Met name scholen geven aan dat kinderen die in armoede leven vaak minder gezond eten. Gezonde voedingsmiddelen zijn over het algemeen duurder dan de ongezondere varianten. Zo verschijnen ze regelmatig op school zonder dat ze een ontbijt hebben gehad en krijgen ze vaak geen fruit mee. Dit zorgt ervoor dat kinderen sneller moe zijn en zich minder goed kunnen concentreren, wat de schoolprestaties op een negatieve manier beïnvloedt. Hierdoor ontstaat een cirkel die de kans op het overdragen van armoede van generatie op generatie alleen maar versterkt. Daarom willen we onderzoeken op welke manier we kinderen en hun ouders kunnen stimuleren en ondersteunen om ervoor te zorgen dat kinderen in armoede gezonder eten.

3.4 Aansluiten op het gedrag van mensen in armoede

Waarom is dit belangrijk?

Bij dit thema gaat het om het inzicht dat langdurige stress (die mensen in armoede ervaren) de mentale capaciteiten van mensen aantast. Hierdoor worden bepaalde delen van de hersenen tijdelijk uitgeschakeld, waardoor ze bijvoorbeeld niet in staat zijn om verder te kijken dan de korte termijn en de consequenties van hun handelen niet kunnen overzien. Ook zakt hun IQ tijdelijk met gemiddeld 13 punten, waardoor mensen die in armoede leven dingen minder goed begrijpen dan voorheen. Dit verklaart bijvoorbeeld waarom mensen die in armoede leven hun afspraken vaak niet nakomen en waarom de informatie die zij van instanties ontvangen vaak niet tot hen doordringt.

Deze inzichten vormden het onderwerp van de lezing van Nadja Jungman tijdens de bijeenkomst in het kader van Krachtig Noordoostpolder op 30 maart 2017. Deze inzichten zijn nieuw en hebben grote impact op de manier

van dienstverlening op het gebied van armoede. Met dit inzicht in het achterhoofd is het namelijk de vraag of we met onze 'oude' manier van dienstverlening, met ingewikkelde aanvraagprocedures en boetes wanneer je je afspraken niet nakomt, de stress bij mensen in armoede niet juist verhogen.

Wat gaan we doen?

Verbindingen leggen en aansluiten bij elkaar

Steeds meer organisaties in Noordoostpolder, waaronder de gemeente en andere hulpverlenende instanties, zijn met deze inzichten aan de slag en onderzoeken op welke manier ze hun dienstverlening het beste aan kunnen passen. Aangezien we in Noordoostpolder meer samen op willen trekken is het van belang dat deze organisaties verbinding zoeken met elkaar en met de mensen waar het uiteindelijk om gaat, zodat de dienstverlening binnen Noordoostpolder op elkaar aansluit en we van elkaar kunnen leren.

Daarnaast lopen er landelijk ook een aantal grote experimenten, waaronder in Alphen aan de Rijn. Zoals Nadja Jungman in haar lezing aangaf is het niet zinvol om allemaal het wiel opnieuw uit te vinden. Daarom volgen we deze experimenten goed en bekijken we aan de hand van de uitkomsten wat we hiervan toe kunnen passen in Noordoostpolder.

3.5 Thema 5: Het bereiken van mensen in armoede

Waarom is dit belangrijk?

In de praktijk blijkt het lastig om mensen die in armoede leven te bereiken. Enerzijds komt dit doordat schaamte een grote rol speelt bij mensen in armoede, waardoor ze zich niet snel kenbaar maken. Anderzijds komt dit doordat onze manier van informatieverstrekking niet altijd aan blijkt te sluiten bij de doelgroep. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de meest recente armoedemonitor, waarin een groot deel van de respondenten aangeeft de gemeentelijke regelingen op het gebied van armoede, en met name de meedoenregeling, niet te kennen. De gemeente communiceert op verschillende manieren over deze regelingen, maar blijkbaar komt het niet echt binnen bij de mensen voor wie het bedoeld is. In de interviews hebben verschillende ervaringsdeskundigen daarbij aangegeven dat ze door de bomen het bos niet meer zien en behoefte hebben aan duidelijke informatie en minder papieren 'rompslomp'.

Wat gaan we doen?

1. Zorgen voor beter aansluitende communicatiemiddelen.

Allereerst zorgen we ervoor dat de communicatiemiddelen die we hanteren beter aansluiten bij de doelgroep, zodat de informatie echt bij ze binnenkomt. Misschien zijn brieven bijvoorbeeld überhaupt wel niet passend, omdat steeds vaker blijkt dat mensen in armoede veel post niet open maken. Ook dit

onderzoek naar nieuwe communicatiemiddelen doen we niet vanachter ons bureau, maar samen met de mensen om wie het gaat, zodat we zeker weten dat onze nieuwe manier van communiceren wel passend is.

2. Het benutten van mensen die wel met de 'onzichtbare doelgroep' in contact zijn.

De mensen die in 'stille armoede' leven komen zijn degenen die niet in beeld komen bij de officiële instanties, maar in de praktijk wel rond de armoedegrens leven. Zij hebben vaak wel contacten met bijvoorbeeld familie, huisarts, kerk, sportvereniging en andere mensen in hun omgeving. Het is daarom van belang om deze groep 'signaleerders' zo goed mogelijk te ondersteunen, zodat zij weten wat ze kunnen doen om deze mensen zo goed mogelijk te helpen. Zie hiervoor ook het onderwerp 'signaleren' onder het thema 'preventie'.

3.6 Thema 6: Overzicht creëren van wat het bestaande aanbod

Waarom is dit belangrijk?

Zowel tijdens de bijeenkomst op 27 juni als tijdens de interviews werd meerdere malen aangegeven dat er al veel gebeurt in Noordoostpolder op het gebied van armoede. Het probleem is alleen dat we onvoldoende van elkaar weten wat er allemaal gebeurt. Hierdoor ervaren mensen in armoede dat het erg lastig is om erachter welke regelingen en initiatieven er allemaal voor ze beschikbaar zijn en zien ze vaak door de bomen het bos niet meer. Ook professionals kunnen deze mensen met een hulpvraag niet altijd helpen, omdat zij ook onvoldoende overzicht hebben over wat er allemaal gebeurt in Noordoostpolder op dit gebied. Professionals geven daarbij aan dat ze door het ontbreken van overzicht ook kansen op goede samenwerking missen, terwijl dit als erg waardevol wordt ervaren. Er is daarom veel behoefte aan overzicht.

Wat gaan we doen?

Bestaand aanbod op een overzichtelijke en complete manier in beeld brengen

We onderzoeken op welke manier we overzichtelijk in beeld kunnen brengen welke regelingen, initiatieven en organisaties er in Noordoostpolder zijn op het gebied van armoede. We doen dit op zo'n manier dat het overzicht zowel voor professionals, inwoners als mensen die in armoede leven geschikt en makkelijk bruikbaar is.

Om dit overzicht te vullen inventariseren we ook welke regelingen, initiatieven en organisaties er op dit gebied allemaal zijn in Noordoostpolder. Op dit moment lijkt niemand namelijk een compleet overzicht te hebben. Aan de

hand van dit overzicht kunnen we makkelijker verbindingen leggen en signaleren wat er eventueel nog mist in het aanbod.

3.7 Thema 7: Werkwijze (gemeentelijke) regelingen herzien

Waarom is dit belangrijk?

Zowel tijdens de bijeenkomst op 27 juni als tijdens de interviews werden er veel knelpunten gedeeld rondom de (gemeentelijke) regelingen. Het ging daarbij veelal om knelpunten m.b.t. de werkwijze, waaronder:

- De periode tussen het aanvragen van een uitkering en de eerste uitbetaling duurt te lang, waardoor schulden alleen maar verder oplopen.
- Er moeten steeds opnieuw ingewikkelde formulieren ingevuld worden (niet alleen voor de gemeente, maar ook voor andere instanties). De formulieren blijken vaak te ingewikkeld en het invullen wordt als stressvol ervaren. Er is meerdere malen geopperd of er geen oplossing gezocht kan worden waardoor gegevens slechts eenmaal aangeleverd hoeven te worden;
- De datum van het uitbetalen van de uitkeringen loopt vaak niet synchroon met incassodata van andere instanties, waardoor je achter de feiten aan blijft lopen;
- Communicatie vanuit de gemeente wordt als te ingewikkeld ervaren (zie thema 'het bereiken van mensen in armoede');
- Regelgeving zorgt er soms voor dat mensen van de regen in de drup belanden, doordat ze door hun situatie boete op boete krijgen.

Deze knelpunten gelden met name voor gemeentelijke regelingen, maar ook voor regelingen van andere instanties en voor de toegang tot bepaalde voorzieningen.

Wat gaan we doen?

(Gemeentelijke) regelingen tegen het licht houden

Aangezien de meeste knelpunten bij gemeentelijke regelingen worden ervaren houdt de gemeente haar regelingen opnieuw tegen het licht. De gemeente onderzoekt op welke manier regelingen, en de dienstverlening daaromheen, meer passend kunnen worden ingericht zodat ze mensen in armoede daadwerkelijk helpen.

Daarbij kijken we uiteraard verder dan alleen de gemeente en leggen we waar mogelijk verbindingen, om zo ook de werkwijze rondom andere voorzieningen en regelingen beter aan te laten sluiten.

4 Vervolgproces

Zoals in het inleidende hoofdstuk 1 is toegelicht geeft deze ontwikkelagenda antwoord op de vraag *wat* we in Noordoostpolder gaan doen om armoede, en de problematiek daaromheen, aan te pakken. De ontwikkelagenda geeft nog geen antwoord op de vraag *hoe* we de verschillende speerpunten uit deze ontwikkelagenda aan willen pakken en *wie* met de speerpunten aan de slag gaat. Dit gebeurt in het vervolgproces. Ook dit vervolgproces wordt weer op een interactieve manier vormgegeven, samen met betrokken organisaties, inwoners en ervaringsdeskundigen. Een belangrijk moment in dit vervolgproces is de brede werkconferentie op 23 november 2017.

4.1 Brede werkconferentie

Op 23 november wordt er een brede werkconferentie georganiseerd. Voor deze werkconferentie wordt, zoals de naam al zegt, breed uitgenodigd. Niet alleen de bekende spelers op dit thema worden uitgenodigd, maar ook allerlei andere inwoners en partijen die in de praktijk te maken hebben met mensen in armoede en die een rol kunnen spelen in de aanpak van armoede. Denk hierbij bijvoorbeeld aan sport- en muziekverenigingen, ondernemers, kerken, scholen en dorps- en wijkverenigingen.

Het doel van deze werkconferentie is het nader uitwerken van de ontwikkelagenda. Per speerpunt wordt bepaald hoe we aan dit speerpunt gaan werken, wie hiermee aan de slag gaan, wat de beoogde resultaten zijn en wanneer we deze resultaten bereikt willen hebben. De organisatie van deze conferentie ligt in handen van de gemeente, in samenwerking met de participatieraad. Gezien overlap met het breed overleg qua datum, doelgroep en onderwerpen is er voor gekozen om beide bijeenkomsten samen te voegen.

Daarnaast is de werkconferentie ook een mooi moment voor ontmoeting en verbinding tussen partijen; een algemene behoefte die tijdens de bijeenkomst op 27 juni met elkaar werd gevoeld.

4.2 Krachtig tegen armoede, een doorlopend proces

Aan het eind van de werkconferentie hebben we een uitgewerkte ontwikkelagenda waarin per speerpunt staat beschreven wat we gaan doen, hoe we dit doen en wie ermee aan de slag gaan. Dit betekent echter niet dat we daarmee klaar zijn. Het is immers een illusie om te denken dat aanpak van armoede in Noordoostpolder na deze werkconferentie en het proces daaraan voorafgaand vanzelf krachtiger wordt.

Om samen echter krachtig tegen armoede te kunnen zijn is het van belang dat we regelmatig (bijvoorbeeld 1 à 2 keer per jaar) bij elkaar komen voor ontmoeting en verbinding én om met elkaar de voortgang m.b.t. de ontwikkelagenda te bepalen. Tijdens de brede werkconferentie bepalen we met elkaar hoe we hier in de toekomst vorm en inhoud aan willen geven.